

Aandachtspunten: wat hebben natuurterreinen nodig?

Voor de geborgde waterschapsbestuurders natuurterreinen in de waterschappen

Datum: 12 maart 2018

Inleiding

De waterschapsbestuurder voor natuurterreinen zit namens de natuurterreineigenaren in het algemeen bestuur van het waterschap. Dit betekent dat u de belangen behartigt van eigenaren zoals Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Federatie Particulier Grondbezit en LandschappenNL. Daarom onderhoudt u nauw contact met hen. U bent in het waterschapsbestuur het gezicht van de natuurterreineigenaren. In deze notitie geven de natuurterreineigenaren u een aantal aandachtspunten mee voor uw werk als waterschapsbestuurder voor natuurterreinen.

1. Het watersysteem is een integraal systeem

Een bos- of natuurgebied is onderdeel van een (grond)watersysteem, daarom is het van belang dat het beleid van het waterschap wordt getoetst aan het totale watersysteem en de invloed daarvan op de van het systeem deel uitmakende bos- en natuurgebieden.

- Voorbeeld 1: geef bij beekherstelprojecten niet alleen aandacht aan de beek zelf, maar ook aan de omliggende bossen en natuurgebieden en de bijbehorende doelen.
- Voorbeeld 2: geef aandacht aan de betekenis van vismigratie binnen het watersysteem.
- Voorbeeld 3: geef aandacht aan het tegengaan van bodemdaling in het veenweidegebied, dit zorgt er ook voor dat natuurgebieden, die vaak hoger liggen, minder verdrogen.

2. Waterveiligheid

Waterschappen hebben een opgave op het gebied van waterveiligheid als gevolg van een veranderend klimaat en aanscherpingen in de veiligheidsnormen (Deltaprogramma). Per 1 januari 2017 zijn de waterveiligheidsnormen gebaseerd op risico's van overstromen én de gevolgen van een overstroming. Het doel is om waterveiligheid te koppelen met natuur, met voorkeur voor ruimtelijke oplossingen boven technische. Daarbij dient kritisch gekeken worden naar investeren in dijk- of kadeversterkingen waar instabiliteit niet is aangetoond (piping) en als er ruimtelijke alternatieven zijn (waterberging).

- Voorbeeld 1: geef aandacht aan de relatie tussen bovenloop (bron) en benedenloop. Meer water vasthouden bovenstrooms geeft minder wateroverlastproblemen benedenstrooms. Eerst vasthouden, dan bergen, dan pas afvoeren. Dit kan ook door sloten dicht te gooien.
- Voorbeeld 2: geef aandacht aan de natuurwaarde (bloemrijkheid, insecten) van dijken, bijvoorbeeld door het maaibeheer aan te passen.
- Meer informatie: www.levenderivieren.nl en www.klimaatbuffers.nl

3. Agrarisch waterbeheer

Boeren en bos- en natuureigenaren hebben verschillende belangen. Het is belangrijk om oog te hebben voor de juiste balans tussen maatregelen die het waterschap neemt voor die beide belangen. Ook is het belangrijk om de samenwerking tussen natuur en boeren te stimuleren. Hierbij kan aangesloten worden bij het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) door de agrarische collectieven en het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB).

- Voorbeeld 1: het stimuleren van natuurinclusieve of biologische landbouw rond kwetsbare watersystemen en in bufferzones rond natuurgebieden met oog op waterkwaliteit.
- Voorbeeld 2: het waterpeil verhogen in combinatie met verdienmodellen voor watergebonden biomassateelt, de zogeheten paludicultuur, zoals riet, wilgen en elzen. Op die manier wordt de bodemdaling door veenoxidatie tegengegaan.

4. Duurzaamheid

Duurzaamheid is ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generatie om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Waterschappen en het Rijk hebben in 2016 een Green Deal Energie gesloten. Het thema duurzaamheid is een manier om zaken onder de aandacht te brengen die in het belang zijn van bos- en natuurterreineigenaren.

- Voorbeelden: via thema's als CO₂-uitstoot/vastlegging, bodemdaling, flexibel peilbeheer, bestrijdingsmiddelen, waterkwaliteit, GLB/blauwe diensten, (alternatieven voor) muskusrattenbeheer, duurzaam beheer van groene elementen als wegbermen, oevers van watergangen en dijktaaluds kunnen deze duurzaamheidsthema's verbinden worden met de beheerdoelen van de terreinbeheerders.

5. Zoetwatervoorziening

Waterschappen hebben een opgave hebben op het gebied van zoetwatervoorziening als gevolg van een veranderend klimaat (Deltaprogramma). Het is van belang om projecten te stimuleren die gebiedseigen water langer vasthouden en die de sponswerking van het gebied herstellen.

Beregening en peilgestuurde drainage

Houd een vinger aan de pols bij ontwikkeling van beleid rondom beregening en peilgestuurde drainage. In gebieden rondom natuurgebieden in Hoog-Nederland die nog niet gedraineerd zijn moet geen drainage worden aangelegd. Beregening uit grondwater moet in droge perioden niet toenemen. Aanvoer van gebiedsvreemd water is niet wenselijk. In plaats daarvan moet voorraadvorming van gebiedseigen water in het beheergebied worden bevorderd.

- Voorbeeld 1: een natuurgebied afkoppelen van de aanvoer van systeemvreemd inlaatwater is niet alleen goed voor de waterkwaliteit in dat natuurgebied, bij een watertekort in droge zomers is ook meer water beschikbaar voor andere functies.
- Voorbeeld 2: het ondieper maken van waterlopen. Bij piekafvoeren kan de breedte worden benut en bij droogte is meer water beschikbaar, zowel voor boeren als voor natuur.
- Voorbeeld 3: natuurlijker peilbeheer met 's-winters hoge en 's-zomers lage peilen in plaats van andersom.

6. Waterkwaliteit

Het doel van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is het realiseren van een goede ecologische, chemische en kwantitatieve toestand van alle grond- en oppervlaktewateren. Daarbij hoort ook een zo natuurlijk mogelijke morfologie van die wateren zoals hermeandering en natuurvriendelijke oevers. 2027 is het doeljaar, maar daarvoor moet wel nu actie worden ondernomen. Nederland behoort tot de landen in de EU die het meest ruimhartig gebruik maken van de mogelijkheid het halen van de KRW doelen uit te stellen. Opkomende stoffen zoals medicijnen worden een steeds groter probleem en krijgen meer aandacht en geld.

- Voorbeeld 1: natuurgebieden hebben een positieve invloed op de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, zowel als brongebied als nazuivering (moerasfilters).
- Voorbeeld 2: teveel voedingsstoffen in het grondwater door uitspoeling van meststoffen van percelen is een groot probleem voor natuurgebieden maar ook voor beken en drinkwater. Het is een lastig probleem, mede omdat verantwoordelijkheden verdeeld zijn over meerdere bestuurslagen. Daardoor wordt het probleem niet aangepakt. Pleit ervoor om samen met het Rijk afspraken te maken en in concrete probleemgebieden aan de slag te gaan.

7. Ontbrekende schakels

Veel bos- en natuurbeheerders kampen met 'ontbrekende schakels' in en rondom bos- en natuurgebieden, waardoor de gebieden hydrologisch nog niet optimaal beheerd kunnen worden. Het is van belang om bij het waterschap alternatieven aan te dragen voor verwerving en hydrologische inrichting van randzones rondom natuurgebieden.

- Voorbeeld: in beekdalen is een veel voorkomend probleem dat de beek niet de breedte kan krijgen door te nauwe begrenzing. Dit leidt ertoe dat de beek zo ontworpen wordt dat het bij pieken in het bakje moeten blijven. Dit is ongunstig voor kwelafhankelijke natuur in het beekdal en beeknatuur, maar ook voor het klimaatbestendig maken van beeksystemen.

8. Verdroging en TOP-lijsten

De laatste jaren is vooral aandacht gegeven aan de aanpak van verdroging in Natura2000 gebieden. Hier is juridisch verankerd dat de omgeving de natuurdoelen niet negatief mag beïnvloeden.. Van belang is om ook aandacht te geven aan andere natuurgebieden zoals de voormalige TOP-gebieden. Deze moeten terecht komen in het waterbeheerplan van het waterschap.

9. Zoet-zoutovergangen

In sommige gebieden is een probleem met verzilting. Twee mogelijke oplossingen zijn hydrologische isolatie van brakke gebieden en ruimere chloridenormen. Geïsoleerde brakke natuur en zilte landbouw kosten in droge tijden minder verspilling van zoet water en lagere doorspoelkosten. Dit geldt ook voor ruimere chloridenormen. Veel gewassen gedijen goed bij hogere zoutgehalten.

10. Kleine wateren

Kleine wateren hebben een belangrijke ecologische waarde en moeten daarom opgenomen worden in waterbeheerplannen. Waterbeheerders kunnen zelf doelen afleiden voor deze overige (niet KRW) wateren.

- Voorbeeld 1: versterking van ecologische waardevolle kleine wateren is goed te combineren met het vasthouden van water.
- Voorbeeld 2: vraag aandacht voor natuurvriendelijk onderhoud en ecologisch maaibeheer en naleving van de eigen gedragscode voor soortbescherming van de waterschappen.

11. Financiering waterbeheer

Ondanks dat gezocht wordt naar lage lasten voor het waterschap, moet de goede uitvoering van de taken van het waterschap voorop staan. Het realiseren van watercondities voor natuur behoort ook tot die kerntaken. Er zijn geen prioriteitsverschillen tussen die kerntaken.

Natuur is wettelijk een categorie die waterschapsbelasting betaalt, maar er moet steeds benadrukt worden dat de waarde van natuurgrond veel lager is dan de waarde van landbouwgrond, infrastructuur of gebouwen. Het is daarom terecht dat de watersysteemheffing voor gebieden met een natuurbestemming lager is dan voor andere bestemmingen. De belastingtarieven voor natuurgebieden gaan mogelijk sterk stijgen na advies van de Commissie Aanpassing Belastingstelsel (CAB) van de Unie van Waterschappen. Dit is zeer ongewenst en onterecht.

Dit document is voorbereid door de VBNE werkgroep natuur en water:

Corine Geujen (Natuurmonumenten)
Kirsten Haanraads (Natuurmonumenten)
Floris Verhagen (Federatie Particulier Grondbezit)
Berry Lucas (LandschappenNL)
Marieke van Gerven (Staatsbosbeheer)
Anne Reichgelt (VBNE, redactie)